

BONN-DEKLARATIONEN

Vi, deltagerne på UNESCOs Verdenskonference om uddannelse for bæredygtig udvikling, afholdt i Bonn (Tyskland) 31.3.-2.4.2009, udsender følgende erklæring og krav om handling:

1. Trods økonomisk vækst uden sidestykke i det 20. århundrede er alt for mange mennesker stadig ramt af fattigdom og ulighed, og især dem, der er mest sårbare. Konflikter gør det stadig klart, at det er nødvendigt at skabe en fredens kultur. Verdensomspændende finansielle og økonomiske kriser understreger farerne ved ikke-bæredygtige udviklingsmodeller og praksisser, der tager udgangspunkt i kortsigtet gevinst. Fødevarekrisen og sulten i verden er et problem af stigende alvor. Ikke-bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre skaber økologiske virkninger, der både går ud over nulevende og kommende generationers muligheder og muligheden for at opretholde liv på kloden, efterhånden som klimaændringerne viser sig.
2. Et årti inde i det 21. århundrede står verden over for betydelige, komplekse og sammenkædede udfordringer og problemer mht. udvikling og livsstil. Udfordringerne udspringer af værdier, der har skabt ikke-bæredygtige samfund. Udfordringerne er tæt forbundne, og deres løsning kræver stærkere politisk engagement og resolute indgreb. Vi har allerede den viden, den teknologi og de færdigheder, der skal til for at vende situationen. Det vi nu har brug for er at sætte vores muligheder i spil og udnytte enhver lejlighed til handling og forandring, der skaber forbedring forbedringer.
3. Der er forskelle på virkningerne af ikke-bæredygtig udvikling, prioriteringer, ansvar og evne, både regionalt og mellem I-lande og U-lande. Alle lande bliver nødt til at samarbejde for at sikre bæredygtig udvikling nu og i fremtiden. At investere i uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) er at investere i fremtiden og kan være et middel til at redde liv, især efter nylig overståede konflikter og i de mindst udviklede lande.
4. Med løfterne i Jomtien, Dakar og Johannesburg har vi sammen forpligtet os på at sikre uddannelse, der sætter mennesker i stand til selv at skabe forandring. Denne uddannelse skal have en kvalitet, der giver værdier, viden, færdigheder og kompetencer til bæredygtig livsførelse, deltagelse i samfundslivet og regulært arbejde. Dagsordenen om Uddannelse for alle understreger, at adgang til grundlæggende skolefærdigheder er altafgørende for bæredygtig udvikling. Den lægger ligeledes vægt på undervisning af førskolebørn og folk på landet, samt bekæmpelse af analfabetisme. Bedre læse- og regnefærdigheder højner undervisningens kvalitet og er desuden afgørende for, at UBU kan lykkes.
5. Med undervisning og livslang læring kan vi opnå livsvilkår, der er hviler på økonomisk og social retfærdighed, fødevarerikkerhed, bevarelse af miljøet, bæredygtige indtægtskilder, respekt for alle livsformer og stærke værdier, der fremmer social sammenhængskraft, demokrati og kollektiv handling. Ligebehandling mellem kønnene, specielt når det gælder kvinders og pigers deltagelse i undervisning, er afgørende for at muliggøre udvikling og bæredygtighed. Undervisning for bæredygtig udvikling er en uomgængelig nødvendighed for, at unge kan sikres bæredygtige livsmuligheder, håb, drømme og fremtid.

Undervisning for bæredygtig udvikling i det 21. århundrede

6. Undervisning for bæredygtig udvikling anviser nye veje for undervisning og læring for alle. Den fremmer kvalitetsundervisning og omfatter alle mennesker. Den hviler på de værdier, principper og praksisser, der er nødvendige for at kunne reagere effektivt på aktuelle og kommende udfordringer.
7. UBU hjælper samfund med at håndtere forskellige prioriteringer og problemstillinger, deriblandt vand, energi, klimaændringer, katastrofer og forebyggelse, tab af biodiversitet, fødevarekriser, sundhedsrisici, social udsathed og utryghed. Den er altafgørende for, at der kan udvikles en ny økonomisk tankegang. Den gennemgribende og helhedsbetonede strategi i UBU bidrager til at skabe robuste, sunde og bæredygtige samfund. Den giver undervisnings- og efteruddannelsessystemer en ny relevans, mening og målrettethed. Den inddrager alle dele af samfundet i formelle, ikke-formelle og uformelle undervisningssammenhænge, i en livslang læringsproces.
8. UBU hviler på værdierne retfærdighed, ligebehandling, tolerance, selvhjulpethed og ansvar. Den fremmer lighed mellem kønnene, social sammenhængskraft og fattigdomsbekæmpelse og lægger vægt på omsorg, troværdighed og hæderlighed, som formuleret i Earth Charter [den grønne verdenserklæring]. UBU underbygges af principper, der fremmer bæredygtige livsformer, demokrati og menneskelig trivsel. Miljøbeskyttelse og –genopretning, bevarelse og bæredygtig udnyttelse af naturressourcer er også blandt de vigtige, bærende principper i UBU, der beskæftiger sig med ikke-bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre og skabelse af retfærdige og fredelige samfund.
9. UBU lægger vægt på kreative og kritiske tilgange, langsigtede strategier, nytænkning og medindflydelse på håndtering af usikkerhed og løsning af komplekse problemer. UBU sætter fokus på sammenhængene mellem miljø, økonomi, samfund og kulturel mangfoldighed, fra lokalt til globalt niveau, og tager fortid, nutid og fremtid i betragtning.
10. Ud fra menneskers forskellige behov og konkrete levevilkår giver UBU færdigheder i at finde løsninger, og udnytter her de praksisser og den viden, der både ligger i den lokale kultur og findes i nye ideer og teknologier.

Status for FN's tiår for uddannelse i bæredygtig udvikling

11. FN's tiår for uddannelse i bæredygtig udvikling forestås og koordineres af UNESCO, og i de første fem år har mange lande gjort fremskridt mht. indførelse af UBU og har udviklet nytænkende rammer for politikken. Et antal FN-organer, Ngo'er, regionale organer og samarbejdsnetværk er i gang med konkrete aktiviteter, der styrker specifikke områder inden for UBU. Mange mennesker og organisationer er involveret og i gang med indsatsen. Tiltag, der skal fremme forståelsen, udbredelsen, gennemførelsen og vurderingen af UBU's kvaliteter, er undervejs. Der er udviklet et verdensomspændende overvågnings- og evalueringssystem. Bestræbelserne på verdensplan er blevet suppleret af regionale strategier og tiltag.

12. Vi erkender, at uddannelse er en væsentlig faktor, når det handler om at øge menneskers trivsel. I dag har vi den viden og erfaring, der skal til for at forbedre uddannelsens indhold, metoder og formål betydeligt. Vi ved, hvordan vi kan gribe omlægningen af skolesystemerne an, mhp. livslang læring. Ved hjælp af UBU er vi ved at lære, hvordan vi udbygger forbindelserne mellem formel, ikke-formel og uformel uddannelse. Vi ved, hvor vigtigt det er at styrke og udveksle viden om forandringsprocesser inden for undervisning.
13. Videnskaben har skaffet os større viden om klimaændringer, og om klodens livsunderstøttende funktioner. Den har indsamlet vigtig viden om HIV/AIDS, malaria, tuberkulose, hjertesygdomme og andre alvorlige helbredstrusler. Vi ved mere om biologiske systemer, hvordan vi mennesker påvirker dem, og hvad den biologiske mangfoldighed betyder for vores trivsel. Vi ved, at den nuværende økonomiske tankegang nødvendigvis må ændres, og at vi skal undgå ikke-bæredygtig produktion og forbrug og i stedet fremme og støtte fremkomsten af 'bæredygtigt udviklede' lande. Samfundsvidenskaberne har givet os indsigt i etiske, kulturelle, erkendelsesmæssige og følelsesmæssige sider af menneskets udvikling, samt forandringssociologier.
14. Det er nu vi skal omsætte vores viden til handling. Det er især vigtigt for at styrke og udvide resultaterne af FN's UBU-tiår i de næste fem år, men også for at sikre indførelsen af UBU på længere sigt.

Et krav om handling

15. Udviklingen i UBU er stadig ujævnt fordelt, og forskellige sammenhænge kræver forskellige tilgange. I de næste år er helt klart behov for, at både I-lande og U-lande, civilsamfundet og de internationale organisationer sætter stærkt ind for at:

På politisk niveau i medlemslandene

- a) **Udbrede UBU's bidrag til al uddannelse, og at højne skoleundervisningens kvalitet**, specielt med henblik på at sammenknytte UBU og EFA [Uddannelse for alle] som del af en sammenhængende og gennemgribende strategi. Styrke UBU-dagsordenens mål i internationale fora og på nationalt plan.
- b) **Øge offentlighedens bevidsthed om og forståelse af bæredygtig udvikling og UBU** ved at gøre indhøstede erfaringer og viden fra de første fem år af FN's UBU-tiår til fælles tankegods og udbygge dem til offentlige informationskampagner og -programmer og forskellige former for uformel læring. Det bør også omfatte en styrkelse af **mediernes** rolle og indsats for at skabe bevidsthed om og forståelse af bæredygtighedsproblemstillinger hos borgerne. Desuden bør det omfatte kapacitetsopbygning blandt professionelle mediefolk.
- c) **Mobilisere tilstrækkelige ressourcer og finansiering til gavn for UBU**, især ved at indbygge UBU i landenes udviklingspolitik og bevillingssystemer, i FN's fælles programplanlægning for de enkelte lande og andre politiske rammer (f.eks. strategier omfattende en hel sektor), samt i EFA- og MDG-tiltag [EFA: Uddannelse for alle; MDG: Årtusindudviklingsmålene]. Udbrede og medtage UBU i fondes og donorers prioriteringer.

- d) **Omlægge uddannelsessystemerne til at beskæftige sig med bæredygtighedsproblemer gennem sammenhængende politikker på nationalt og lokalt plan.** Udarbejde og gennemføre UBU-politikker gennem koordinerede tværsektorielle/tværministerielle strategier, der medinddrager erhvervslivet, civilsamfundet, lokalsamfund og forskerkredse.
- e) **Udvikle og styrke eksisterende internationale, regionale og nationale bemyndigelsessystemer og samarbejde omkring UBU, der respekterer kulturel mangfoldighed.** Etablere regionale og nationale komiteer, netværk og praksisfællesskaber omkring UBU, der styrker bindeleddene lokalt/nationalt og nationalt/globalt, og som fremmer nord/syd- og syd/syd-samarbejde.

På det praktiske plan

- f) **Arbejde for, at bæredygtighedsproblemstillinger indarbejdes ved hjælp af en helhedsbetonet og gennemgribende strategi, både i formaliseret undervisning og i ikke-formel og uformel uddannelse på alle niveauer,** og her specielt ved at udvikle effektive pædagogiske strategier, efteruddannelse af lærere, lærerpraktik, pensa, undervisningsmaterialer og udvikling af skoleledelse, og også ved at anerkende den store betydning, som både ikke-formel og uformel læring og efter- og videreuddannelse på arbejdspladsen har. Bæredygtig udvikling er et tværgående emne med relevans for alle fag og sektorer.
- g) **Omlægge pensa og læreruddannelsesprogrammer, mhp. at indarbejde UBU både i selve uddannelsen og i efteruddannelseskurser.** Understøtte, at læreruddannelsesinstitutioner, lærere og lektorer netværker, udvikler og forsker i sund **pædagogisk praksis.** Konkret hjælpe lærere med at udarbejde UBU-læringsstrategier, der kan fungere i klasser med mange elever, og at evaluere UBU-læreprocesser.
- h) Fremme erfaringsbaseret politisk dialog om UBU, hvor der trækkes på relevante **forsknings-, overvågnings- og evalueringsstrategier,** samt **udveksling og anerkendelse af god praksis.** Udvikle nationale UBU-indikatorer, der danner grundlag for effektiv gennemførelse og vurdering af UBU-resultater og -processer.
- i) **Udvikle og udvide UBU-samarbejder, der skal indarbejde UBU i efteruddannelserne (herunder efter- og videreuddannelse på arbejdspladsen),** ved at inddrage civilsamfundet, det offentlige, erhvervslivet, frivillige organisationer og udviklingspartnere. UBU bør blive en integreret del af lederuddannelsen inden for handel, industri, fagforeninger, velgørende og frivillige organisationer og de offentlige tjenester. Omlægge TVET-programmer [erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser], så de omfatter UBU.
- j) **Inddrage unge i udformningen og gennemførelsen af UBU.** Trække på det engagement, solidaritet og potentiale, der ligger hos unge og deres organisationer og netværk, til at fremme UBU. Skabe ejerskab til UBU-spørgsmål og problemstillinger blandt unge.

- k) **Øge det vigtige bidrag fra civilsamfundet og den store rolle det spiller**, når det gælder om at anspore til debat og borgerdeltagelse og tage initiativ til UBU-tiltag. Undersøge måder til at fremme borgernes deltagelse og engagement.
- l) **Værdsætte og anerkende i tilstrækkelig grad, hvor meget traditionelle, kulturbestemte og lokale videnssystemer bidrager til UBU**, og værdsætte forskellige kulturelle bidrag til fremme af UBU.
- m) **UBU bør aktivt fremme lighed mellem kønnene**, samt skabe vilkår og strategier, der sætter kvinder i stand til at udveksle viden og erfaring omkring dét at skabe social forandring og menneskelig trivsel.
- n) **Udvikle viden gennem netværkssamarbejde om UBU**. Udpege og støtte skoler, universiteter og andre højere uddannelses- og forskningsinstitutioner, uddannelsescentre og uddannelsesnetværk, der vil kunne fungere som videns- og innovationscentre, der udvikler og udveksler viden, og som vil kunne skabe UBU-ressourcer som f.eks. undervisningsmaterialer. Undersøge mulighederne for, at specifikke geografiske og bioregionale lokaliteter kan fungere som rumligt afgrænsede 'UBU-laboratorier'.
- o) **Opmuntre til og styrke videnskabelig ekspertise, forskning og tilvejebringelse af ny viden til UBU** ved at **inddrage højere læreanstalter og forskningsnetværk** i UBU. Trække på universiteternes kernefunktioner: undervisning, forskning og samfundsengagement - for at styrke kendskabet til UBU globalt og lokalt – og samtidig gøre brug af UNESCOs UBU-Chairs [et særligt FN-sponseret professorat] og UNESCO's programnetværk. Opbygge institutionelle og organisatoriske rammer, der fremmer fleksibilitet, elevdeltagelse og tværfaglige programmer, og som forbillende udvikle programmer, der kan rumme kompleksiteten og tidspresset i UBU. Der bør udarbejdes og indføres belønningssystemer, der støtter UBU-tiltag og forskning på de højere læreanstalter.
- p) **Udvikle institutionelle systemer** i FN's tiår for uddannelse i bæredygtig udvikling og andre igangværende FN-tiår, f.eks. FN's 'Vand for liv'-initiativ, der skal sikre, at UBU også bliver gennemført ud over programperioden.
- q) **Trække på den ekspertise, som FN-systemet råder over**, til at styrke UBU i hovedaftaler om bæredygtig udvikling, f.eks. aftaler om biodiversitet, klimaændringer, orkenspredning og ikke-materiel kulturel arv.
- r) **Øge indsatsen for, at skole- og efteruddannelsessystemer beskæftiger sig med kritiske og påtrængende bæredygtighedsproblemer**, f.eks. klimaændring, vand- og fødevarerikkerhed, ved at udvikle konkrete handlingsplaner og/eller programmer inden for rammerne af FN's UBU-tiår og samarbejdsorganisation.

16. Deltagerne i Verdenskonferencen om UBU i 2009 anmoder UNESCO om, at det som den hovedansvarlige instans for FN's UBU-tiår skal:
- a) Styrke sin ledende og koordinerende rolle for FN's UBU-tiår på grundlag af den internationale implementeringsplan, i samarbejde med andre FN-organer og -programmer, deriblandt UNEP [FN's miljøprogram], UNU [FN-Universitetet], de organer, der indgår i EFA [FN's uddannelsesprogram] (UNICEF, UNDP, UNFPA og Verdensbanken), samt indarbejde UBU i 'One UN'-strategier på nationalt plan, især gennem UNDAF-processerne [FN's udviklingsbistandsramme].
  - b) Bistå medlemsstater og andre partnere med at gennemføre FN's UBU-tiår, især med kapacitetsopbygning på højere niveau og politisk rådgivning mht. udvikling af sammenhængende nationale strategier, overvågning og evaluering, anerkendelse og udveksling af god UBU-praksis, udvikling af kampagner og globalt samarbejde, under skyldig hensyntagen til lande med nyligt afsluttede konflikter og de mindst udviklede lande.
  - c) Repræsentere og/eller fremme UBU-dagsordenen i andre væsentlige uddannelses- og udviklingsfora, f.eks. på internationale konferencer og forhandlinger som G8, G20, Klimakonferencen i København, højtplacerede medlemmer af EFA-gruppen, FN's Chief Executives Board [FN-systemets råd af eksekutivdirektører med henblik på koordinering] og UNESCO's verdenskonferencer (blandt andre løbende begivenheder og aktiviteter).
  - d) Udnytte den ekspertviden, der findes i UNESCO's biosfære-reservater, verdensarv-lokaliteter og andre forsknings-, kultur og uddannelsesprogrammer, f.eks. TTISSA [Teacher Training Initiative for Sub-Saharan Africa], ASP-netværksskoler og LIFE (Literacy Initiative for Empowerment), for at fremme UBU-målene og sikre, at de vigtigste punkter i UBU bliver indarbejdet i mere langsigtede programmer og strategier i UNESCO-regi.
  - e) Øge UBU's kvalitet og erfaringsgrundlag ved at fremme UBU-relateret forskning gennem UNESCO's programmer. Videreudvikle det verdensomspændende system til overvågning og evaluering af UBU og tage initiativer til at udvikle internationale strategier og praksisser, der kan føre til en vellykket afslutning af FN's UBU-tiår, med synlige og konkrete resultater.
  - f) Sætte fokus på relevansen og vigtigheden af uddannelse og efteruddannelse under FN's klimatopmøde (COP 15) i København i december 2009, i samråd og samarbejde med andre parter.
  - g) Øge bestræbelserne og initiativerne for at få sat uddannelse om klimaændringerne højere op på den internationale dagsorden, inden for rammerne af FN's UBU-tiår, i sammenhæng med UNESCO's handlingsstrategi for klimaændringer, og som en del af en indsats, der omfatter hele FN.
17. Ydermere forpligter deltagerne i denne konference sig til at arbejde på at få denne Erklæring gennemført.

18. Deltagerne vil opfordre til at skaffe tilstrækkelige midler til fremme af anbefalingerne i denne Erklæring.
19. Deltagerne i UBU-Verdenskonferencen vil gerne takke den tyske regering for dens værtskab for konferencen, og hilser det også velkommen, at den japanske regering har meddelt, at den – sammen med UNESCO – vil stå for den UBU-verdenskonference, der skal afslutte tiåret.